

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ

Соціальна робота з прийомними сім'ями цілеспрямовано має бути направлена на створення повноцінного середовища для гармонійного розвитку та виховання дитини. Створення прийомних сімей на сучасному етапі не слід вважати успішним, оскільки спостерігається велика частка дітей, котрі довгий час залишаються в інтернатних закладах, або повертаються туди від прийомних сімей.

Тому постає проблема підготовки не лише дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, але й самих прийомних батьків, котрі бажають взяти на виховання дитину із інтернатного закладу.

Кожній дитині потрібно надати можливість повністю реалізувати свій потенціал. Для неї слід забезпечити: максимально можливий рівень фізичного та психічного здоров'я, доступ до отримання якісної освіти, безпечне життя та захист від заподіяння шкоди, позитивні емоційні переживання, відчуття того, що її люблять та цінують, розвиток навичок догляду за собою й вирішення повсякденних проблем, позитивне уявлення про себе саму, формування самоідентичності, розвиток навичок міжособистісного спілкування і впевненості у різних ситуаціях суспільної взаємодії [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прийомні сім'ї розглядали такі українські теоретики та практики сфери захисту дитинства: Л. Артющкіна, Г. Бевз, О. Карпенко, Л. Волинець та інші.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, прийомні батьки – це подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли на виховання та для спільного проживання дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування [2].

Прийомні діти – це діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані до прийомної сім'ї [2].

Прийомним сім'ям притаманні найрізноманітніші види поведінки, кожні з яких несуть безпосередні наслідки для сім'ї в цілому та прийомної дитини.

Особливістю прийомної сім'ї в тому як альтернативної форми сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування є те, що [3]:

- дитина, яка виховується в прийомній сім'ї, не позбавляється статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, за

нею залишаються всі пільги, передбачені законодавством для таких категорій дітей;

- кандидати в прийомні батьки обов'язково проходять курс підготовки, розрахований на осмислення батьками проблем, пов'язаних з приходом в сім'ю нового вихованця, опанування нового соціального статусу – вихователя прийомної дитини;
- прийомні батьки у вирішенні проблем прийомної дитини співпрацюють із соціальним працівником, який здійснює соціальний супровід прийомної сім'ї. Соціальний працівник виступає в ролі посередника між прийомною сім'єю і державними структурами, які опікуються проблемами дітей;
- утримання прийомної дитини в сім'ї фінансується державою, одному із батьків виплачується грошове забезпечення;
- сім'я отримує статус «прийомної» на підставі рішення місцевого органу виконавчої влади, між прийомними батьками та органом, який приймає рішення про створення прийомної сім'ї, укладається договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї на виховання та спільне проживання, який визначає права та обов'язки обох сторін.

Особи, які виявили бажання стати прийомними батьками, батьками-вихователями обов'язково мають пройти навчання, організоване обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Соціальний супровід – робота, спрямована на здійснення соціальних опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу [2].

Від того, наскільки прийомні батьки розуміють свої обов'язки, залежить подальше життя дитини в цій сім'ї та поза її межами. Під проблемою розуміється ситуація, за якої індивід не здатний реалізувати особисті потреби і це ускладнює його функціонування. Під процесом – повторювана послідовність діяльності, котра приводить до змін в доцільному напрямі проблем клієнта. Процес здійснюється в суб'єкт-суб'єктній взаємодії соціального працівника та клієнта. На рівні технології цей процес взаємодії зводиться до таких основних процедур:

1. ідентифікації проблеми клієнта і тих подій, які її викликали;
2. взаємне переконання клієнта і соціального працівника в правильності попереднього розуміння проблеми;
3. огляд і аналіз інформації;
4. складання плану взаємодії, його реалізація і еволюція [4].

У 60-ті рр. розгорнулася дискусія щодо реального внеску соціальної роботи в суспільну ситуацію. Критика стосувалася як індивідуалізованого підходу до допомоги в окремих випадках, так і напрямків у роботі в цілому. Йшлося про так звану «нову предметність»,

мету, інституціональних і політичних межах соціальної робочим та її внеску в гармонізацію суспільства [4].

Інформація, яку повинен отримати соціальний працівник під час другої зустрічі з кандидатом на створення прийомної сім'ї:

- підтвердження рішення взяти дитину на виховання;
- ставлення всіх членів родини та знайомих до рішення взяти дитину;
- сприйняття необхідності співпрацювати з соціальним працівником;
- сприйняття необхідності підтримувати зв'язки з біологічними родичами дитини;
- проведення вільного часу, інтереси та захоплення [3].

Під час проведення другої бесіди з кандидатами в прийомні батьки, соціальним працівником на основі побажань батьків і оцінки їхньої спроможності, визначається попередня спеціалізація майбутньої прийомної сім'ї.

Відповідно до міжнародної практики слід класифікувати прийомні сім'ї можна за такими ознаками:

- вік прийомної дитини;
- термін перебування дитини в прийомній сім'ї;
- кількість прийомних дітей;
- складність випадку [3].

За ознакою вік дитини прийомні сім'ї спеціалізуються на вихованні дітей:

- раннього віку (до 3-х років);
- дошкільного віку (від 3 до 7 років);
- молодшого шкільного віку (від 7 до 12 років);
- старшого шкільного віку (від 11 до 18 років) [3].

Визначення придатності сім'ї до виховання прийомної дитини відбувається в процесі перших зустрічей з нею. Фахівці, що займаються питаннями усиновлення, як правило, мають свою схему проведення перших зустрічей, засновану на особистому досвіді і розумінні проблем прийомних сімей. Однак, незалежно від порядку обговорення питань, в ході перших зустрічей з кандидатами у прийомні батьки, спеціалісту необхідно вирішити такі завдання.

1. Установити з кандидатами у прийомні батьки довірливі відносини.
2. Виявити в кандидатів у прийомні батьки мотиви, які спонукають їх до створення прийомної сім'ї.
3. Визначити психологічну готовність кандидатів у прийомні батьки до виховання дітей.
4. Ознайомитись із кандидатами в прийомні батьки з психофізіологічними особливостями дітей, яких планують передати на виховання в сім'ю.
5. Інформувати про правові питання створення прийомної сім'ї [3].

Отже, прийомна сім'я є однією із категорій сімей, котра покликана допомогти дитині-сироті та дитині, позбавленій батьківського піклування відчувати на собі прояви любові та турботи і саме тому не рідко потребує допомоги з боку спеціалістів соціальних служб.

Джерела та література

1. Красницкая Г. С. Усыновление: вопросы и ответы / Г. С. Красницкая. – М., 1997.
2. Закон України: від 13.01.2005 № 2342-IV «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, прийомні батьки» : [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>
3. Бевз Г. М. Прийомна сім'я: методика створення і соціального супроводу: науково-метод. посіб. / Бевз Г. М., Кузьмінський В. О., Нескучаєва О. І. – К. : Центр стратегічної підтримки, 2003. – 92 с.
4. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: навч. посіб. – К. : ДААКККіМ, 2009 – 298 с.

Олена Левченко

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Проблеми людей похилого віку мають особливий та універсальний характер в усьому світі. На сучасному етапі арт-терапевтична діяльність з людьми похилого віку вже стала об'єктом дослідження таких учених, як М. Александрова [1]; Л. Вульф [5]; Р. Яцемирський, І. Біленька [7].

Для того, що б розкрити соціально-психологічні проблеми таких людей розглянемо визначення поняття “люди похилого віку”.

У Законі України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні" зазначено, що людьми похилого віку в Україні вважаються: чоловіки у віці 60 та жінки у віці 55 років і старші [6].

З точки зору геронтології М. Александрова [1] наводить таке значення визначення “люди похилого віку” – це значний людський потенціал, який і може бути втягнутий у соціально активне життя.

Соціальні проблеми літніх людей умовно можна поділити на групи: А) матеріально-фінансового характеру. Низький рівень пенсій. Втрата матеріальних заощаджень. Приватна власність, житло і доходи. Трудова зайнятість. Б) медико-соціальної реабілітації. Повна або часткова втрата здатності до самообслуговування, пересування, орієнтування, спілкування, контролю за своєю поведінкою, а також до участі в трудовій діяльності. В) психологічного благополуччя. Рольова невизначеність внаслідок виходу на пенсію. Втрата звичних соціальних